

2023, Vol. 4(3), 697-708
© The Author(s) 2023
Article reuse guidelines:
<https://dergi.bilgi.edu.tr/index.php/reflektif>
DOI: 10.47613/reflektif.2023.133
Article type: Commentary Article

Received: 02.10.2023
Accepted: 04.10.2023
Published Online: 09.10.2023

Miyase Çelen*, Sarp Keskiner**

Sarp Keskiner ile İzmir Bağımsız Sanat İnisiyatifleri Üzerine Söyleşi *An Interview with Sarp Keskiner on Izmir Independent Art Initiatives*

Anahtar Kelimeler

İzmir, bağımsız, sanat inisiyatifi, kolektif

Keywords

İzmir, independent, art initiative, collective

Sarp Keskiner ile bu söyleşide, İzmir'deki bağımsız sanat inisiyatiflerinin süreç içindeki yolculuğunu ve bugünkü konumunu ele aldık. Keskiner, kültür yöneticisi olarak 2004'ten bu yana kurucu üyesi olduğu çeşitli inisiyatif, kolektif ve derneklerle kaynak ve izleyici geliştirmeyi, ağ kurmayı, kültüre erişilebilirliği güçlendirmeyi, sürdürülebilir içerik geliştirmeyi ve dokümantasyonda devamlılığı esas alan programlar geliştiriyor. Bu kapsamda, üyesi olduğu ulusal ve uluslararası ağlarla iş birliği halinde çeşitli şehirlerde faaliyet gösteren bağımsız girişimler, kültür mekânları, yayınlar, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerle birlikte çalışıyor. Ulusal ve uluslararası ağlar, bağımsız girişimler, kurumlar ve yerel yönetim arasındaki işbirliği çabalarını tartışarak, İzmir'in sanat ortamını şekillendiren dinamiklerle bağımsız sanat girişimlerinin etkisini ve gelecek potansiyelini değerlendirdik.

Miyase Çelen: İzmir'deki bağımsız sanat inisiyatiflerinin gelişimini ve güncel durumunu değerlendirmekle başlayalım.

Sarp Keskiner: İzmir'deki bağımsız kültür sanat girişimlerinin kentin kültür hayatına nasıl yön verdiğini anlamak için sürece kronolojik bir akış üzerinden bakmak gerekiyor. Bu bağlamda, Borgia Kantürk'ün 2021 yılında uluslararası UCLG¹ İzmir Kültür Zirvesi² yayını İzmirKültür için hazırladığı döküm,³ bağımsız sanat girişimlerinin 1986'dan bu yana mekân geliştirmede ne tür seçeneklere yoğunlaştığını detaylı bir şekilde ortaya koyuyor. Kantürk, 80'li yıllara özgü ortamı ve mekân geliştirme yaklaşımlarını şöyle özetliyor:

* miyasecelen@gmail.com.

** sarpkeskiner@yahoo.com.

Bu on yıllık dönemin ikinci yarısında ortaya çıkan etkinlikleri doğuran ortam, ‘birinci kuşak’ olarak nitelendirebileceğimiz Cengiz Çekil, Erdağ Aksel, Ann. B. Aksel, Feyzi Saydam, Halil Akdeniz gibi sanatçılarla akademisyenlerin öncülüğünde geliyor. Ekrem Yalçındağ, Ramazan Bayrakoğlu gibi ‘ikinci kuşak’ sanatçılar da sürecin gelişiminde aktif rol alıyor. Kendi kuşağına hareketlilik kazandırmaya öncelik vermiş bu iki ismin organize ettiği sergilerle etkinlikler, çeşitli isimleri kentin güncel sanat ortamına taşıırken, sonraki kuşağı üretime cesaretlendiriyor. Bu dönemde, birinci ve ikinci kuşağa mensup kimi isimlerin yurt dışından kente yerleşmiş kimi sanatçılarla beraber düzenlediği sergilerde uluslararası kültür temsilciliklerine ait mekânları kullandığını görüyoruz ki kültür ofisi olarak yapılanmış bu mekânlar, o dönemde tıpkı bugün olduğu gibi kentin sanat ortamında belirleyici rol oynuyor.

Yine Kantürk’e göre,

90’lı yıllar başladığında, ikinci kuşak sanatçıların ŞANTIYE Galerisi etrafında bir ifade alanı oluşturduğunu görüyoruz. Merih Dönmez’in kurucusu olduğu ŞANTIYE Galerisi, ortaya koyduğu modelle ilk defa sürekliliği gündeme taşıırken İzmir’de güncel sanatın buluşma noktası haline geliyor. Diğer yandan, özel şahıslara, kitabevelerine, belediyeye ve bankalara ait sanat galerileri veya sergi alanları, uluslararası kültür temsilcilikleriyle beraber güçlü etki bırakan güncel sanat sergilerine ev sahipliği yapmaya başlıyor. ŞANTIYE Galerisi’nin yarattığı etkiyle güncel sanatın önde gelen figürlerinin İzmir’e sergi açmak üzere gelmesi bir kırılma yaratıyor ve 2000’li yılların başında öne çıkmaya başlayan ‘üçüncü kuşak’ sanatçılar, tanık oldukları etkinliklerden esinle sergileri için geçici mekânlar oluşturuyor. Taşınabilir sanat mekanı KUTU ile yeni kurulan K2 Güncel Sanat Merkezi etrafında toplanan ‘üçüncü kuşak’ mensupları, güncel sanatın Türkiye çapında yaşadığı canlanmayla beraber, sonraki on yılda ses getiren işlere imza atıyor.

90’lı yıllarda İzmir Enternasyonal Fuarı’ndaki pavyonların, henüz inşa halindeki ticari mekânların, özel teşebbüslere ve kitabevelerine ait birkaç galerinin, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi yerleşkesi içerisindeki çeşitli alanların ve hatta, Efes Antik kentinin o dönemde sergi mekânı olarak kullanıldığını görüyoruz ki mekânsal çeşitlilikteki bu sıra dışılık, o on yıla özgü yer bulma, yaratma arayışını gösteriyor. 2000’li yılların başında ortaya çıkan kendine özgü mekân bulma, yaratma itkisi, bence İzmir’deki bağımsız sanat üretiminin sonraki yirmi yılında belirleyici bir rol oynayacak kolektif arayışları da haberliyor. Dönemin yeni mezunlarına ait sanatçı stüdyolarına ev sahipliği yapmaya başlayan Konak’taki tarihi Kardiçalı Han’da teşkilatlanan K2 Güncel Sanat Galerisi bünyesindeki kısa süreli girişimlerin bu anlamda 2000’li yılların ikinci yarısında bağımsız sanat üretiminde önemli rol oynadığını söyleyebiliriz. Kantürk, 2010’lu yıllara geçiş sürecini ise şöyle özetliyor:

K2 Güncel Sanat Merkezi, İzmir’deki güncel sanatı birleştirici etkisi kaybolmaya başlayınca PORTİZMİR⁴ başlıklı triennale odaklanmayı seçiyor ve handaki atölyelerinde etkinlik üretmeye yoğunlaşan yeni kuşak, bağımsız girişimler kurmaya yöneliyor. Bu kırılma, İzmir’de herhangi bir çatıya bağlı kalmayı reddeden sanat kolektiflerinin ve inisiyatiflerinin sayısını artırıyor. K2 Güncel Sanat Merkezi’nin kuruluşuna öncülük etmiş Tufan Baltalar, Mehmet Dere, Elmas Deniz, Borga Kantürk, Nur Muşkara, Yaprak Oğuz, Esra Okyay, Başak Özkutlu, Hakan Kırdar, Nejat Satı, Gökçe Süvari, Merve Şendil, Duygu Süzen gibi sanatçılarla Güven İncirlioğlu, Metehan Özcan, Özgül

Kılınçarslan gibi akademisyenler; Maquis Project'in kurucusu Tom Keogh ve sonradan Darağaç inisiyatifini hayata geçirecek Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanat Fakültesi mezunları, 2010'lu yıllarda yaşanacak hareketlenmenin ortaya çıkmasında öncü rolleri üstleniyor.

Kantürk'ün altını çizdiği “*bireysel inisiyatif alma*” itkisi, bir yandan bağımsız mikro mekânların ortaya çıkmasına temel teşkil ediyor ki bu mikro mekânların işlevsellik bağlamında ufacık hacimlerine rağmen daha en baştan hibrit bir kimliğe büründüğünü görüyoruz. Kendi mekânında özgürleşme ihtiyacı da ismi sayılan sanatçılardan bazılarını yaşadığı mahal ve kentle daha yakından ilişkilenebilir hale getiriyor ki dönemin öne çıkan işlerine bakınca tasarım, mimari, kültürel miras ve yerel bellekle yakından ilişkilenebilir çabasını görüyoruz. Dolayısıyla buraya bakınca, İzmir'de yerleşik kalmayı seçmiş kültür üreticilerinin takip eden on yıl boyunca girişeceği çok ortaklı araştırmaların ve benimseyeceği disiplinler ötesi yaklaşımın nasıl teşkilatlandığını, nereye dayandığını kolayca anlayabiliyoruz.

MÇ: İzmir'deki bağımsız sanat inisiyatifleri ile kolektiflerin özellikle 2015'ten sonra yatay örgütlenme modeli üzerinden birlikte hareket etmeye, projeleri ortaklaşarak tasarlamaya ve dayanışmaya dayanan bir kültür geliştirdiğini biliyoruz ki bu kültür birbirinden öğrenen nice modeli ortaya çıkartıyor. 2013 yılında Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Akdeniz Akademisi'nin bünyesinde Bilgi Üniversitesi'nden Doç. Dr. Serhan Ada'nın mentorluğunda dört kültür insanıyla beraber gönüllü olarak örgütlediğiniz İzmir Kültür Pla+formu Girişimi'nin (İKPG)⁵ öncülük ettiği canlanmanın bu modellerin oluşumuna esin verdiğini görüyoruz. 2013 – 2023 döneminde yaşanan kırılma noktaları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

SK: İKPG çekirdek ekibinin var olduğu her zeminde savunuculuğunu üstlendiği tabandan örgütlenme modeli doğrultusunda kolektif akılla tasarlayıp İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin finansal desteğiyle sahaya taşıdığı Yaz Okulu⁶ organizasyonlarının oluşturulan ağın güçlendirilmesi anlamında çok işe yaradığını teslim etmek lâzım ki ilk kırılma noktası, kanımca budur. Zira çeşitli kuşaklara mensup sanatçılar, yayıncılar, tasarımcılar, sivil toplum mensupları ve kent alanında çalışan akademisyenlerle çeşitli birimlerde görevli yerel yöneticileri aynı ortamda buluşturan bu okulların sivillerin karar alma mekanizmasına, yerel kültür politikasının üretimine doğrudan katılımına olanak tanıdığına inanıyorum. Bu organizasyonların Türkiye'de eşi olmayan biçimde sosyalleşmeye özel alan açmış olmasına ayrıca dikkat çekmek istiyorum çünkü aynı mekânda sosyalleşmek, kentte kopuk duran hatları birbirine bağlamakla kalmıyor; birbirini anlama anlamında, tarafların doğrudan diyaloga girmesine imkân tanıyor. Ayrıca, kültür üretiminde disiplinler arası geçişkenliği pekiştiriyor; paydaşlık kültürünü, dayanışmayı güçlendiriyor.

Dokuz yılda tamamen gönüllülük esasına dayalı biçimde üç yüz elliye yakın kültür sanat aktörünü aynı çatı altında buluşturan İKPG'nin geliştirdiği örgütlenme modeli, ağdaki bileşenlere ortak sorunların dayanışmayla çözülebileceğini göstermekle kalmadı; mevcut olanakların



700

Görsel 1

İKPG Çekirdek Ekip (2017)

ancak bir diğeriyle paylaşırsa çeşitleneceğini gösterdi. Oluşturulan farkındalık, birbirine yakın duran yapılar arasında geçişken ilişkilerin kurulmasına yol açarken ayrı kümelere mensup sanatçılarla kültür yöneticilerinin, tasarımcılarla editörlerin, belgeselcilerle yayıncıların çeşitli projelerde rütbesiz bir şekilde rol değiştirmesine yol açtı ki rekabeti yok sayan bu kültürün politik bir duruşa dayandığını söylemek yanlış olmaz. Sözünü ettiğim öznelere farklı projelerde birden çok fonksiyonu aynı anda üstleniyor olması, kolektiflerin mekân paylaşımına gitmekten öteye geçerek birlikte izleyici geliştirmesi, kanımca bu sürecin en etkileyici çıktılarının biridir. Bize özgü bu delişmen imece kültürü, başlarda kente uzaktan bakan, kendisini ancak yıkıcı rekabet ortamı içerisinde var kılabilenler tarafından tuhaf karşılandı fakat söz konusu sinerjinin cazibesi, yakın yıllarda yaratıcı bireyleri İzmir'e çeken başlıca etmenlerden biri haline geldi. Ezcümle İzmir'in kültür sanat ortamına yön ve can veren tüm bağımsızlar, aslında yaşadığı yerde var kalmada, üretmede inat etmeyi bir direniş biçimi haline getirmeyi seçti.

Oluşan sinerji ve anlayışlı ortam sayesinde, 2015 sonrasında karar alıcıların artık yakından tanıdığı kültür insanlarıyla bağımsız girişim temsilcilerini yerel kültür politikalarında tanyin edici rol oynayacak uluslararası organizasyonlara davet ettiğini görüyoruz. İzmir Modeli⁷ ile İzmir İçin Kamu Alanı ve Kent Düzeyinde Komünite Oluşturma Stratejisi'nin⁸ oluşturulmasında sivillere söz hakkı tanınması, İzmir Akdeniz Akademisi'nin yürütücülüğünü üstlendiği UCLG "Pilot Kent" ve "Öncü Kent" programları⁹ ile UCLG Kültür Zirvesi'ndeki¹⁰ çalışma gruplarında ağırlıklı olarak sivillere yer verilmesi, Büyükşehir Belediyesi'nin yerel kültür politikalarının belirlenmesinde katılımcılığı sözde bırakmadığına örnektir. Katılımcılıkta kapsayıcı-

lık anlamında, sivilleri yerel kültür politikalarının oluşturulmasında etkin biçimde rol almaya çağırarak bu yaklaşım değişikliğini ikinci kırılma noktası olarak tanımlayabiliriz.

Çeşitli AB ülkelerinin Anadolu Kültür ve İKSV ile iş birliğine giderek geliştirdiği hibe programlarında İzmir'i odağa koymasıyla oluşan canlılığı da üçüncü kırılma noktası olarak tanımlayabiliriz. 2018 yılında devreye giren Kültür İçin Alan¹¹, 2020 ile 2022 yılları arasında süregelen Civil Society Exchange ve 2021 yılında faaliyete başlayan CultureCIVIC¹² gibi hibe programları, artık belirli bir olgunluğa ve kapasiteye ulaşmış bağımsız kültür üreticilerinin projelerini özgürce, yaratıcı biçimde hayata geçirmesine olanak tanıdı. Dahası bu hibe programları, önceki on yılda oluşmuş uluslararası bağları iyiden iyiye güçlendirmek suretiyle İzmirli kültür sanat aktörlerinin Avrupa'daki ağlarla ilişkisini sürdürülebilir kıldı. Diğer yandan sözünü ettiğim hibe programları, finansal destek sağlamakla beraber kentteki bağımsız kültür sanat aktörlerine kapasite güçlendirme anlamında nice olanak sundu; proje yönetimi konusunda beceri, dokümantasyonu kotarmada disiplin kazandırdı. Bu anlamda kentin güncel sanat belleğini kazımayı, belgelemeyi, arşivlemeyi, haritalamayı kendine iş edinmiş oluşumlarla bu aksiyonları projelerinin ayrılmaz parçası haline getiren sanatçıların, kolektiflerin pandemiye kadar kesintisiz olarak faaliyet gösterdiğini söylemeliyiz.

MÇ: Pandeminin getirdiği iki yıllık duraksama, sözünü ettiğiniz canlanmayı nasıl etkiledi? Güncel durumu nasıl görüyorsunuz?

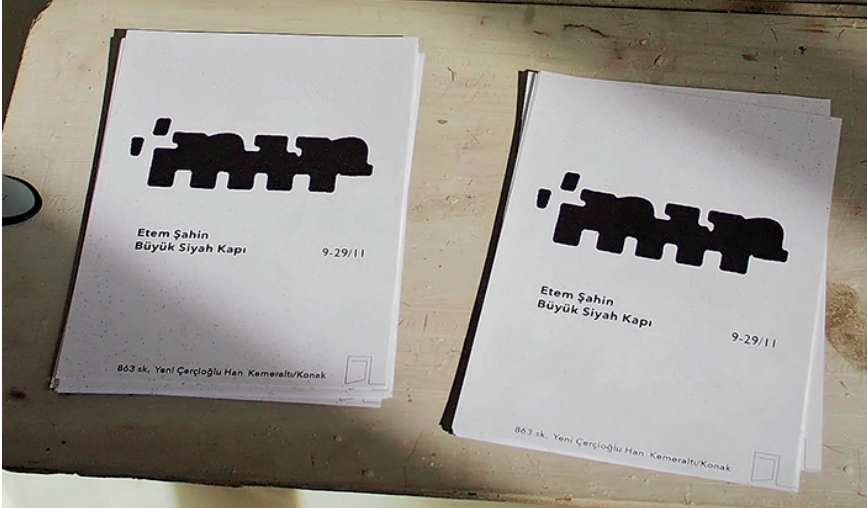
SK: Pandemiden kaynaklı iki yıllık duraksamanın izleyiciyi geliştirmeye, mekânları çeşitlendirmeye yönelik onca yıllık çabaya dayanan ivmeyi önemli ölçüde sekteye uğrattığını söylemek lâzım. Mesafesiz ve masrafsız etkinlik yapmaya olanak tanıyan dijital ara yüzlerin yarattığı coşkunun arşa ulaştığı sırada biz, gidişatın hayra alamet olmadığından yola çıkarak, bağımsız sanat mekânların zamanla ortadan kalkacağını öngörüyoruz ki sonuç öyle oldu. İzleyici dört bir yana dağıldı, peşi sıra bastırarak ekonomik kriz de öz kaynaklarla var kılmaya çalıştığımız mekânları sürdürmemizi olanaksız kıldı. 2016 – 2018 döneminde İzmir'de kesintisiz olarak etkinlik üreten, kendi izleyicisini oluşturmakla yetinmeyip diğer bağımsız girişimlerin izleyici geliştirmesine katkı koyan No 238¹³, Atölye 21/1¹⁴, 37 Video Art Gallery¹⁵, Shelter Art Space¹⁶, Açık Stüdyo¹⁷, İro Café¹⁸, Café Quartet¹⁹, Büyük Siyah Kapı²⁰ gibi bağımsız sanatçı mekânlarından geriye bugün sadece Hayy Açık Alan²¹ kaldı.

Topyekûn bir mahalleyi ele alması ve kurucularının aynı zamanda o mahallede ikamet ediyor olması sebebiyle Darağaç girişimini²² ayrı bir yere konumlandırmak gerekiyor. Geriye kalan Hayy Açık Alan, K2 Performance²³ ve KARANTİNA²⁴, bugün ancak etkinlik varsa kapısını açıyor; kalan zaman içerisinde herhangi bir faaliyet göstermiyor. Kardıçalı Han döneminden bugünlere kalan Kendine Ait Bir Oda²⁵ ise varlığını mekânsız şekilde sürdürüyor. Ortak hayâl bu muydu? Hayır, değildi. Zira yukarıda adlarını sıraladığım bağımsız sanatçı / kültür mekânlarından istisnasız tamamı, 2015 sonrasında bulunduğu yerde yaşayanlarla ortaklaşa etkinlikler geliştirmeye, mahalleliyi düzenlediği etkinliklere dâhil etmeye girişmişti ki bu çabaların önce pandemi, sonra ekonomik kriz sebebiyle boşa çıktığını görüyoruz.



702

Görsel 2
İro Cafe (2016)



Görsel 3
Büyük Siyah Kapı



Görsel 4
hayy açık alan

Ne var ki İzmir'deki bağımsız kültür sanat girişimleri, bugün itibariyle cebinde son derece zengin bir tecrübe birikimi taşıyor ve bu yapılar bence İstanbul'dan farklı olarak, olumlu bir zemin olduğu anda biriktirdikleri tecrübe havuzundan yepyeni yerler üretmeye teşne görünüyor. Zira İzmir'in parçalanmamış komünite anlayışı, koşullar ne olursa olsun; yaşamı bildiği şekilde sürdürmekteki direnci ve kalenderliği, bugüne kadar varlığını sürdürmüş bağımsız yapıların ileride yepyeni modellerle hayata karışmasına olanak tanıyor.

MÇ: İzmir kendine özgü bir kültür ekonomisi oluşturabilecek mi veya yerele özgü bir kültür ekonomisi ne derece gerekli görülüyor? Özel sektöre ait sanat merkezlerinin kentin kültür sanat hayatındaki yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

SK: İlki, İKPG'nin 2016 – 2018 döneminde düzenlediği forum serisinin vazgeçilmez sorularından biriydi ki katılımcıların en azından o dönemde İzmir'in kendine özgü bir kültür endüstrisi geliştirmesini gerekli veya sağlıklı bulmadığını söyleyebilirim. İKPG yıllıklarında yer verdiğimiz forumların²⁶ deşifrelerine bakacak olursanız, İzmir'de yaşayıp üreten sanatçıların

İstanbul'daki kültür kurumlarının tayin edici konumunu sansürlü biçimde sorgulandığını görebilirsiniz. Serinin gündeme taşıdığı bağlantılı sorulara ve forumlardan elde edilen sonuçlara bakacak olursanız, şunu göreceksiniz: İzmir'de yaşayıp üretmekte karar kılmış yaratıcı bireyler, zaman zaman istihzayla dile getirilen rehabet, yavaşlık gibi kente özgü hasletleri üretim sürecinin ve dahası, yaratıcı esinin ayrılmaz parçası olarak görüyor. Bu bağlamda ağ bileşenleri, İstanbul'daki endüstriyel ilişkilerin getirdiği acımasız, gayri insani rekabet ortamını esenliği, dostluğu, dayanışmayı ve neşeyi yok eden bir gereksizlik olarak görüyor.

Sayısı bir elin parmaklarını geçmeyen bir grup firmayı takdirle andıktan sonra İzmir'de kurulmuş, adını kentin endüstri tarihine yazdırmış, her fırsatta İzmirli kimliğine vurgu yapan firmalarının kentte süregiden bağımsız kültür sanat üretimine neredeyse hiç destek olmadığını, ilgi duymadığını söyleyebiliyoruz. Yaratıcı ekonomilerin yereldeki etkisini, payını konu alan akademik çalışmalarla İZKA'nın raporlaştırdığı araştırmalar²⁷ da bu tespiti verilerle olumuyor. Diğer yandan, İzmir'de yaşayıp üreten sanatçıların, kültür üreticilerinin neredeyse tamamının hak temelli alanlarla yakından ilişkili işler üretmesinin özel sektörün alana bakışında bir burkulma yarattığı da ihtimâl dâhilinde görünüyor.

704



Görsel 5

İKPG YILLIK 2017 platform serisi.

MÇ: Bağımsızlarla yerel yönetimler arasında süregiden ilişki hangi düzlemde ilerliyor?

SK: Bağımsızların geride kalan on yıl içerisinde yerel yönetimlerle geliştirdiği ilişkinin hangi aşamalardan geçerek olgunlaştığına daha önce değinmiştim. Dolayısıyla tekrara kaçmak istemem ama şunu ekleyebilirim: Beklenti yönetimi bağlamında, bağımsızların kamudan talepte bulunduğu ihtiyaçların nasıl düzene konabileceğini farklı dönemlerde çeşitli birimlerle çeşitli düzlemlerde tartışma şansı bulmuşken, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin kültürle ilişkili tüm birimlerinin alana son derece açık ve yapıcı bir şekilde yaklaştığını düşünüyorum. Diğer yandan beklenti demetinin gayet girift bir yapıya sahip olduğunu da teslim etmek gerekiyor. Bu anlamda, taleplerin nasıl karşılanabileceğini ve sorumluluk alanlarının net tarifini içeren bir tür kullanım kılavuzuna şiddetle ihtiyaç olduğunu değerlendiriyorum. Zira bağımsız kültür sanat aktörleri, yurttaşlık hakkı gereğince kimi ihtiyaçlarını kamunun gidermesini bekliyor fakat yerel yönetimlerin mevcut mevzuat uyarınca neleri doğrudan, neleri dolaylı şekilde karşılayabileceğinden veya karşılayamayacağından emin olamıyor. Bu emin olamama hali bağımsızların lanse edilen yerel kültür politikasına inancını zedelerken, yerel yönetimleri beklenti yönetimini kotarmada zora sokuyor. Bu yüzden, gerekli bulduğum kullanım kılavuzunun kullanıcı dostu ve kolayca erişilebilir olmasını çok önemsiyorum ki taraflar birbiriyle yapıcı ve akıcı şekilde ilişki kurabilsin; *“kaç kere başvurduğum ama tahsis etmediler; talep ettim ama geri dönmediler”* benzeri serzenişler mümkün olduğunca azalsın.

Diğer yandan, kamudan herhangi bir tahsisat veya işe desteği talep etmeden önce bağımsızlar olarak birlikte neyi ne şekilde halledebileceğimize bakmayı önemli buluyorum. Birinci adımı bu bakışa göre atmanın gerek bağımsızlığımızı gerekse oluşturduğumuz dayanışma ağımızı korumanın başlıca önceliği olduğuna inanıyorum.

MÇ: AB kaynaklı hibeler, sözünü ettiğiniz üzere İzmir'deki bağımsızların kültür üretimini önemli ölçüde canlandırmış bulunuyor. Ne var ki verili durumda bu tür finansal kaynaklara herhangi bir alternatif bulunmuyor. Bağımsız sanatçıların ve girişimlerin hibe programları olmaksızın finansal sürdürülebilirliğini sağlayabileceğine inanıyor musunuz?

SK: Aslında dipten derinden sorgulanan ama tarafların şimdilik cevaplamaktan kaçındığı, amiyane tabirle *“kulağımın üstüne yattığı”* bir meseleyi dile getirdiniz. Sivil Düşün ile beraber yukarıda sözünü ettiğimiz hibe programlarımızın tamamı, çalıştığı alanda kalıcı şekilde değişim yaratmayı hedefleyen veya sanatsal niteliği yüksek özgün işler üretmeyi öne koyan, tasarladığı projeyi başvuruda belirttiği çerçeveye sadık kalacak şekilde sahaya taşıyabilme donanımına sahip birey ve girişimlere oluşturdukları fikri sahaya taşıma olanağı sundu. Bu programlar, hak sahiplerine sadece finansal destek vermekle kalmadı; hibe alsın veya almasın, başvuran herkesin proje yönetimi kapasitesini bir başka seviyeye taşıdı. İlk yıllarda başvurusu eksik veya yeterli bulunmayan kimi birey ve yapıların sonraki birkaç yıl içerisinde alanda fark yaratan, son derece özgün ve nitelikli projelerle öne çıkmasına bu yüzden şaşırılmaması gerekiyor. Unutmayalım ki uluslararası hibe programları, sadece projesini üretip sahaya taşıyanların

değil, projenin çeşitli aşamalarında görev alanların veya hizmet sağlayıcıların da kapasitesini geliştiriyor. Bu görüşmemizin konusuna istinaden, İzmir'in güncel sanatındaki belleksizlik sorununun yine hibe programlarının devreye girmesiyle külliyen ortadan kalktığını görüyoruz, zira hak sahipleri sürdürülebilir, etkili bir dokümantasyonun nasıl kotarılması gerektiğinde uzmanlaşmış bulunuyor. İşin ölçme değerlendirme kısmında kentsel kapasitenin hâlâ çok düşük olduğunu da yerli yerine koymak gerekiyor ki kavramsal tartışmalarda dile getirilen değişim özleminin sahaya yansması için bu alana yatırım yapılmasını şart görüyorum.

Yeri gelmişken, uluslararası hibe programlarının İzmir'in kültür sanat kapasitesini güçlendirmede oynadığı rolün bir başka veçhesine değinmek isterim: Bu programlar devreye girmeden önce bilhassa sanatçılar, sadece ilgilendikleri disiplinlerde iş üretiyordu. İkinci yıldan itibaren, hem sanatçıların hem kültür yöneticilerinin toplumsal cinsiyet, ekoloji, yerel bellek, somut olmayan ve somut kültürel miras, kadın ve çocuk gibi çalışma alanlarına yöneldiğini görüyoruz ki yaratıcı sektörlerle sivil toplumu, sanatçılarla tasarımcıları, akademisyenlerle yerel yöneticileri aynı masa etrafında buluşturmuş İKPG'nin bu zihniyet değişiminin başlıca mimarı olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda, İKPG'nin şehir plancısıyla güncel sanatçıyı, hak temelli çalışan bir sivil toplum kuruluşuyla fanzin üreticisini, mimarla zanaatkârı, müzisyenle çağdaş dansçıyı, aşçıyla arkeoloğu aynı zeminde buluşturma önerisini getiren Doç. Dr. Serhan Ada'ya bir teşekkür borcu olduğuna inanıyorum.

706

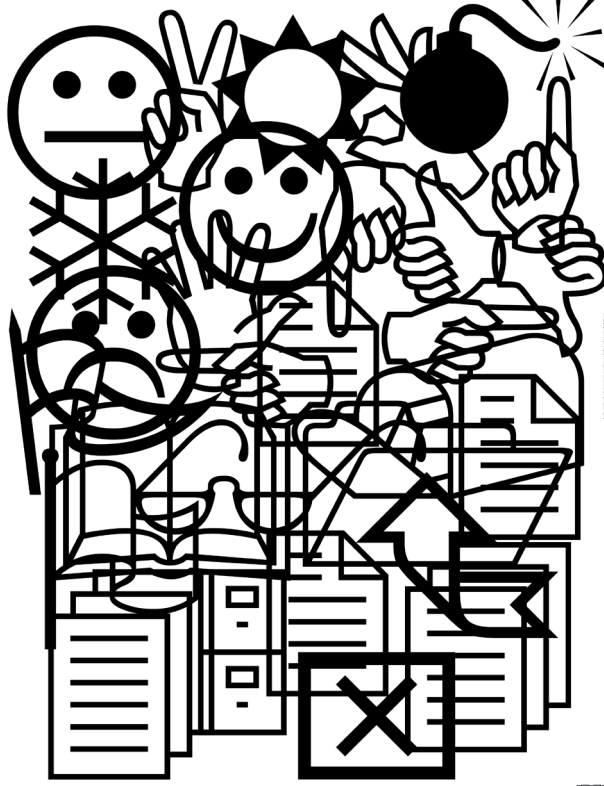
Meselenin negatif tarafına gelecek olursak, sözü geçen hibe programları 2025 yılında sonlandığında hangi kültür sanat üreticisinin, inisiyatif, kolektif, dernek, kooperatif veya vakfın öz kaynaklarla proje üretmeye devam edeceğinin elbette bir garantisi yok. Bu anlamda ve yerel bağlamda, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Türkiye'de bir ilke imza atarak devreye sokacağı İzmir Kültür Sanat Fonu'nu sürdürülebilirliği sağlama anlamında umut verici bir gelişme olarak sayabiliriz. Ne var ki İzmirli kültür sanat üreticilerinin artık Avrupa'dan, Akdeniz havzasından projesine kaynak bulmuş yapılarla iş birliğine gitmesinin zamanı geldiğine inanıyorum ki mevcut yapıların tamamının hâlihazırda bu coğrafyalarda faaliyet gösteren sayısız girişim ve kurumla çalışıyor olmasını umut verici buluyorum. Eş zamanlı olarak, bağımsız kültür mekânlarının 2018 – 2022 döneminde pilot versiyonlarını denediği gelir getirici etkinlik modellerinde ısrar etmesi yerinde bir hamle olur. Zira sosyal buluşmaları temel alan, sanat üreticisiyle sanat izleyicisini, sanat üretenle sanat alıcısını aynı zeminde buluşturan bu tür gelir getirici etkinliklerin kendi mekânını sürdürmekte ısrar eden yapılara minimal de olsa finansal kaynak sağlayacağına inanıyorum. Pandemiye dek bu tür etkinlikleri denedik ve gayet olumlu sonuçlar elde ettik. Özellikle “*dilediğin kadar öde (pay as you wish)*” sloganıyla gerçekleştirilen etkinliklerin bağımsız mekânlara hatırı sayılır miktarda finansal kaynak yaratabileceğine doğrudan tanık olduk.

Yanı sıra çeşitli sebeplerden dolayı tüzel kişiliğe bürünmeyi reddeden veya yüklenecekleri sorumluluğu hakkıyla taşıyıp taşıyamayacaklarından emin olamadıkları için resmi kimliğe bürünmekten geri duran inisiyatif ve kolektiflerin asgari müştereklerde buluşabilecekleri der-

karantina akşam pazarı!

17.07.2019 - 16:30 - 20:30

kitap, dergi, kaset, fotoğraf, fanzin, edisyon, vs



Görsel 6

karantina akşam pazarı

nek, kooperatif ve vakıflarla iş birliğine gitmesini öneriyorum ki bu tür iş birliklerinin her iki tarafın kapasitesini umulmadık ölçüde artıracığına inanıyorum.

MÇ: İzmir'deki bağımsız sanat inisiyatifleri ve kolektiflerinin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

SK: Verili koşullarda misel ağlardan esin alarak öz kaynaklarla bugünlere getirdiğimiz mekânlardan vaz geçip çoklu mekân kullanımına dönmenin ayakta kalabilmek adına en gerçekçi seçenek olduğunu değerlendiriyorum. Ayakta kalmayı başarmış bağımsız mekânlarla dayanışmak, 2018 öncesinde yaptığımız gibi öz kaynaklarla düzenleyebileceğimiz etkinliklerle yepyeni yerleri kültür mekânı olarak haritaya işaretlemek, ulusal ve uluslararası ağlarla kurduğumuz yaratıcı iş birliklerini güçlendirmek, bin bir çeşit krizin birbiriyle iç içe geçtiği bu dönemde başvurabileceğimiz başlıca çareler olarak karşımızda duruyor. Bunlarla beraber farklı kentlerdeki deneyimleri konsolide eden, erişimi yaygın, mümkünse çok dilli yayınlar üretmenin,

bu tür yayınlara sürdürülebilirlik kazandırmanın, farklı coğrafyalara özgü olumlu ve olumsuz deneyimleri sergileyen haritalar üretmenin bu zorlu dönemi atlamada çok işe yarayacağına inanıyorum. Hal böyleyken, kültür yönetimi bağlamında akademiye çok iş düşüyor.

20.09.2023

- 1 uclg.org
- 2 <https://www.uclg-culturesummit2021.org/tr/Anasayfa/Index>
- 3 İzmirKültür, sf. 89, 2021, İzmir Akdeniz Akademisi Yayınları
- 4 portizmir.org/tr/
- 5 <https://www.facebook.com/ikpgplatform/>
- 6 <https://www.youtube.com/@izmirkulturplatform3506>
- 7 izmirmodeli.com
- 8 https://www.izmeda.org/wp-content/uploads/2021/02/komunite_kitabi_web.pdf
- 9 <https://www.agenda21culture.net/our-cities/izmir>
- 10 <https://www.uclg-culturesummit2021.org/tr/KulturZirvesi/19>
- 11 kulturincinalan.com
- 12 culture-civic.org
- 13 @no238_
- 14 <https://www.izmirguide.com/en/detail/3283/atolye-211>
- 15 <https://www.facebook.com/37videoartgallery/>
- 16 @shelterartspace
- 17 acikstudio.com
- 18 <https://www.izmirilife.com.tr/mekan/1010>
- 19 @quaretcofeeizmir
- 20 <https://www.facebook.com/buyuksiyahkapi/>
- 21 <https://www.hayyacikalan.com/>
- 22 daragac.com
- 23 K2.org.tr
- 24 karantinamekan.com
- 25 @kendineait1oda
- 26 izmeda.org
- 27 10_izmir_kultur_ekonomisi_envanteri_ve_kultur_ekonomisi_stratejisi - https://www.academia.edu/10219385/İZMİR_KÜLTÜR_EKONOMİSİ_ÇALIŞTAYI_RAPORU - <https://izka.org.tr/yaratici-endustriler-raporu-yayinda/>

Kaynakça

Kantürk B. (2021). İzmir Güncel Sanatına Dair Bir Kronoloji: 1986 – 2020. *İZMİRKÜLTÜR 2021* içinde (ss. 89-94)

Açık Radyo *Merkezde ve çevrede Bağımsızlar* [Podcast] Erişim adresi: <https://acikradyo.com.tr/podcast/231770>

Açık Radyo *Bağımsızlar ve bellek* [Podcast] Erişim adresi: <https://acikradyo.com.tr/podcast/231428>

Açık Radyo *Konserve Project* [Podcast] Erişim adresi: <https://acikradyo.com.tr/podcast/234718>

Açık Radyo *Bağımsızlar-Forum: 6x6x6 Rota Projesi* [Podcast] Erişim adresi: <https://acikradyo.com.tr/podcast/235877>